

OVTÂSTUM AALMUGIJ JULGÁŠTUS ALGÂAALMUGIJ VUOIGÂDVUODÂIN

Almosčuákkim, mii

tuáimá Ovtâstum Aalmugij vuádukirje mittomeerij já prinsiipái miäldásávt sehe mieigâst toos, et staatah tevdih reháláin mieláin toid kullee kenigâsvuodâid vuádukirje miäldásávt,

täähid, et algâaalmugeh láá oovtviärdásiih puohâi eres aalmugijguin, siämmást ko tot tuubdâst puohâi aalmugij vuoigâdvuodâ lede ereslágán, toollâđ jieijâs ereslágánin já šoddâđ kunnijâttuđ tagarin ko lii,

täähid meid, et puoh aalmugeh vaikutteh jieijâs uásild olmooškode ohtsii ärbivyevi tahhee sivilisaatioi já kulttuurij maanġánalásâšvuotân já riggodâhân,

täähid lasseen, et puoh oopah, toimâmprinsiipeh já vuáválâšvuodah, moh vuáduduveh jurdui motomij aalmugij tâi ohtâgâsâi pyereebvuotân tâi aalmuglii algâpuáttim tâi nálálij, oskoldâhlij, etnisij tâi kulttuurlij iäruu vuáduhd tâi tuárjuh taam jurduu, láá rasistiliih, tiedâlávt puástu uáivilist, vuoigâdvuodâlávt kiälbuttemeh, mooraallávt tuommiittiteeh já sosiaallávt epivuoigâliih,

naanood, et algâaalmugeh kolgâččii pyehtid kevttid vuoigâdvuodâidis rijjâ puohlágán olgooštminist,

lii huolâstum tast, et algâaalmugeh láá killám historjállijn verivuodâin eres lasseen tanen, et toi kuávluid láá puáttám siisâvârreijejeeh já toi enâmeh, kuávluh já luánduriggoduvah láá rievedum já toh láá tanen estum kevttimist eromâšávt jieijâs vuoigâdvuodâ ovdániđ tárbugid já hiäđuidis miäldásávt,

tuubdâst huápulii táárbu kunnijâttid já ovdedid algâaalmugáid luándulávt kullee vuoigâdvuodâid, moh vuáduduveh toi poolitlijd, ekonomálijd já sosiaallijd ráhtusáid sehe kulttuuráid, jiegâlâš ärbivuovvijd, historjáid já filosofáid, já eromâšávt algâaalmugij vuoigâdvuodâid jieijâs enâmáid, kuávluid já luánduriggoduvváid,

tuubdâst lasseen huápulii táárbu kunnijâttid já ovdedid algâaalmugij vuoigâdvuodâid, moh láá nanodum staatáiguin toohum sopâmušáiguin já eres nanodeijee orniistálmijguin,

lii mietimielâlâš toos, et algâaalmugeh ornijduveh vâi toi poolitliih, ekonomáliih, sosiaalliuh já čuovviitâsliih tileh puárániččii sehe jyehimuđusâs olgoštem já suárdim nuváččij tobbeen, kost tot tiättoo,

lii vises tast, et stivriimáin olssis sehe jieijâs enâmáid, kuávluid já luánduriggoduvváid vaikutteijee ovdánem pyehtih algâaalmugeh paijeentoollâđ já nanodid instituutioidis, kulttuurijdis já ärbivuovijdis sehe pyeredid ovdánmis jieijâs viggâmušâi já tárbugidis miäldásávt,

tuubdâst, et algâaalmugij tiäđu, kulttuurij já ärbivuáválij keevâtlâšvuodâi kunnijâttim oovded jieijâs uásild pIRRâs pištee já täsipiälâsii ovdánem já ääšimiäldâsii tipšom,

tiäddud algâaalmugij enâmij já kuávlui demilitarisistem uási ráávhun, ekonomálii já sosiaallii pyreedmân já oovdedmân sehe oovtmielâlâšvuotân já ustevlâš koskâvuodâid maailm aalmugjuávhui já aalmugij kooskân,

tuubdâst eromâšávt algâaalmugáid kullee perrui já siärvusij vuoigâdvuodâ siäiluttid párnáa vuoigâdvuodâi miäldâsii juohum ovdâsvástádâs párnái šoddâdminist, škovliimist já pyereestvajemist,

kiäččá, et staatâi já algâaalmugij koskâsijn sopâmušâin já eres pyeredejee orniistálmijn nanodum vuoigâdvuodâid lohtâs motomijn tilâlâšvuodâin aalmugijkoskâsâš merhâšume, hiätu, ovdâsvástádâs já luándu,

kiäččá meid, et sopâmušah já eres pyeredeijee orniistâlmeh sehe toi spejâlistem koskâvuotâ taheh vuádu algâaalmugij já staatâi koskâsii kyeimivuodâ naanoodmân,

lii tiädulâš tast, et Ovtâstum Aalmugij vuáðukirje, ekonomâlijd, sosiaallijd já čuovviittâslijd vuoigâdвуодâid kyeskee aalmugijkoskâsâš almosopâmuš já aalmuglijd vuoigâdвуодâid já poolitlijd vuoigâdвуодâid kyeskee aalmugijkoskâsâš almosopâmuš sehe Wien julgâštus já toimâmohjelm nanodeh puohâi aalmugij jiešmeridemvuoigâdвуодâ vuáðudeijee merhâšume; taan vuoigâdвуодâ vuáðuld aalmugeh merideh rijjâ poolitlii sajattuvâs já paijeentuálih rijjâ ekonomâlâš, sosiaallâš já čuovviittâslâš ovdánmis,

tuálá mielâst, et mihheen taam julgâštusâst ij uážu kieldid oovtâgin aalmugist ton jiešmeridemvuoigâdвуодâ, maid tot kiävttá aalmugijkoskâsii vuoigâdвуодâ miäldâsávt,

lii vises tast, et algâaalmugij vuoigâdвуодâi tubdâstem tain julgâštussáin oovded staatâi já algâaalmugij koskâsii čavos oovtâstpargokoskâvuodâid, moh vuáðuduveh vuoigâlâšvuodâ, aalmugväaldi, olmoošvuoigâdвуодâi kunnijâttem, olgooštmettumvuodâ já fälskittis mielâ prinsiippâid,

movtijdit staatâid nuávdittid puohâid, eromâšávt olmoošvuoigâdвуодâid lohtâseiijee kenigâsvuodâidis, moh aalmugijkoskâsij äššikirijj miel heiviittuvvojeh algâaalmugâid, sehe olâšuttid taid pehtilávt ráđádâlmáin já toimâmáin oovtâstpargoost áášânkullee aalmugijguin,

tiäddud, et Ovtâstum Aalmugijn lii tehâlâš já juátkojejee pargo oovdeddijn já suoijâldijn algâaalmugij vuoigâdвуодâid,

osko, et taat julgâštus lii uddâ tehâlâš ovdánemlâvkki vigâdijn algâaalmugij vuoigâdвуодâi já rijjâvuodâi tuubdâstmân, oovdedmân já suoijâlmân sehe oovdeddijn Ovtâstum Aalmugij vuáhâduv áášânkullee toimâm taan syergist,

tuubdâst já naanood, et algâaalmugân kullee ohtâgâsáin lii vuoigâdвуотâ puohhâid aalmugijkoskâsii vuoigâdвуодâst tubdâstum olmoošvuoigâdвуодâid olgooštánnáá já et algâaalmugijn láá kollektiivliih vuoigâdвуодâh, moh láá velttidmettumeh toos, et toh láá lemin, toi pyereestvajemân já olesovdánmân aalmugin,

tuubdâst, et algâaalmugij sajattâh muttuustâl kuávlumiield já enâmielmiel já et aalmuglij já kuávlulij sierânâsjiešvuovij sehe sierâlágán historjállij já kulttuurlij tuávvái merhâšume kolgâččij väldid vuotân, já

julgâást juhlelâvt čuávvoov Ovtâstum Aalmugij julgâštus algâaalmugij vuoigâdвуодâin ulmetäassin, moos kalga viggâd kyeimivuodâ já koskâsii kunnijâttem vuoijâst:

1 artikla

Algâaalmugijn lii vuoigâdвуотâ siärvusin tâi ohtâgâssân navdášid tievâsmiärálávt puohâin Ovtâstum Aalmugij vuáðukirjeest, olmoošvuoigâdвуодâi almosmaailmlii julgâštusâst já olmoošvuoigâdвуодâid kyeskee aalmugijkoskâsii vuoigâdвуодâst tubdâstum olmoošvuoigâdвуодâin já vuáðurijjâvuodâin.

2 artikla

Algâaalmugeh já toid kullee ohtâgâsah láá rijjâ já oovtviárdásiih puohâi eres aalmugijguin já ohtâgâsâiguin, já tain lii vuoigâdвуодâidis kevtidijn vuoigâdвуотâ lede rijjâ jyehimuđužii, eromâšávt algâaalmug tuávvâázân tâi identiteettân vuáðuduvvee, olgooštminist.

3 artikla

Algâaalmugijn lii jiešmeridemvuoigâdvuotâ. Taan vuoigâdvuotâ vuáđuld toh merideh rijnâ poolitlii sajattuvâs já ovdedeh rijnâ ekonomâlâš, sosiaallâš já čuovviitâslâš tiilees.

4 artikla

Jiešmeridemvuoigâdvuotâs kevtidijn lii algâaalmugijn vuoigâdvuotâ autonomian já jiešhaaldâšmân aášijn, moh lohtâseh toi siskiipiäláid já páiháláid aášijđ sehe toi jiešhaldâšempargoi ruttâdemvuovviđ.

5 artikla

Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ paijeentoollâđ já nanodiđ sierânâs poolitliđ, vuogâdvuotâliđ, ekonomâliđ, sosiaalliđ já čuovviitâsliđ instituutoidis, siäilutmáin siämmást vuoigâdvuotâs uásálistiđ tievâsmiärálvat staatâ poolitlâš já sosiaallâš elimân sehe ekonomia- já čuovviitâselimân.

6 artikla

Jyehi algâaalmugân kullee ohtâgâsâst lii vuoigâdvuotâ aalmugjeessânvuotân.

7 artikla

1. Algâaalmugân kullee ohtâgâsâin lii vuoigâdvuotâ elimân sehe persovnlis rumâšlâš já jiegalâš kuoskâmettumvuotân, rijnâvuotân já torvolâšvuotân.

2. Algâaalmugijn lii kollektiivlâš vuoigâdvuotâ eelliđ rijnâ, ráávhust já torvolávt sierânâs aalmugin, ige toid uážu čuosâttiđ juávkkutuššâdem tâi eres viehâvâldi, luhâmáin mielđi párnái pággusirdem juávvhust nuubán.

8 artikla

1. Algâaalmugijn já toid kullee ohtâgâsâin lii vuoigâdvuotâ toos, et toh iä pággusuddâluttuu ige toi kulttuur tuššâduu.

2. Staatah fáálih pehtilis vuáhâduvâid, moiguin puáhtá estiđ já pyerettiđ:

(a) toimâm, mon uáivilin tâi vaikuttâssân lii tot, et algâaalmugijn rieveduvvoo toi kuoskâmettumvuotâ sierânâs aalmugin tâi toi kulttuurliih áárvuh tâi etnisâš identiteet;

(b) toimâm, mon uáivilin tâi vaikuttâssân lii algâaalmugij tâi toid kullee ohtâgâsâi enâmij, kuávlui tâi luánduriggoduvâi rievedem;

(c) jyehimuđusijđ aalmug pággusirdemijđ, moi uáivilin tâi vaikuttâssân lii monnii algâaalmug já toos kullee ohtâgâsâi vuoigâdvuotâ luávkkám tâi hiäjusmittem;

(d) jyehimuđusii pággusuddâluttem tâi -lahtem;

(e) jyehimuđusii propaganda, mon uáivilin lii ovdediđ algâaalmugáid já toid kullee ohtâgâssáid čyeccee náliolgoštem tâi etnisii olgoštem tâi avžut toos.

9 artikla

Algâaalmugijn já toid kullee ohtâgâsâin lii vuoigâdvuotâ kuullâđ algâsiärvusân tâi -aalmugân áášánkullee siärvus tâi aalmug ärbivuovij já vuovij miäldásávt. Taan vuoigâdvuotâ kevttimist ij uážu šoddâđ maggaargin olgoštem.

10 artikla

Algâaalmugijd ij uážu pággoin sirded enâmijnis tâi kuávuinis. Algâaalmugijd ij uážu asáttid uddâsist toi ríjjâ já tiätun vuáduvvee munemietâmášáttáa ige ovdilgo lii sooppum ääšimiäldásiist já vuoigáliist sajanmäävsust já máhđulášvuodâi mielđ maccâmmáhđulášvuodâst.

11 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ hárvuttid já iäláskittid kulttuurlijđ ärbivuovijdis já vuovijdis. Taas kuleh vuoigâdvuotâ paijeentoollâđ, suojâlid já ovdedid toi kulttuurij ovdebijđ, táálâid já puátteid tiettumhaamijđ, tegu arkeologâlijđ já historjâllijđ čuásáttuvâid, tiingâid, maalijđ já seremoniaid, tekniik sehe kovetaiduid já oovđanpyehte taiduid já kirjâlâšvuodâ.

2. Staatah pyeretteh oovtâst algâaalmugijguin ovdedum pehtilis vuáhâduvâi vievâst algâaalmugij kulttuurlii, jieđâlii, oskoldâhlii já vuoigâlii omâduv, mi lii valdum tain aalmugijn toi ríjjâ já tiätun vuáduvvee munemietâmášáttáa tâi luákkâámáin toi laavâid, ärbivuovijđ já vuovijđ, já taat pyerette mlattim puáhtâ toollâđ siste macâtem.

12 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ olgospyehtid, hárvuttid, ovdedid já máttááttid vuoigâlijđ já oskoldâhlijđ ärbivuovijdis, vuovijdis já seremoniaid, vuoigâdvuotâ paijeentoollâđ, suojâlid já kevttid ráávhust oskoldâhlijđ já kulttuurlijđ čuásáttuvâid, vuoigâdvuotâ kevttid seremoniatíngâid já meridid toi kevttimist sehe vuoigâdvuotâ jaamišijdis rummâšij tâi toi pasáttâsâi pááikán vuolgâtmist.

2. Staatah viggeh toohâđ máhđulâžžân toi haaldust orroo seremoniatíngâi já jaamišij rummâšij tâi toi pasáttâsâi juksâmvuodâ já/tâi macâtem algâaalmugâid oovtâst äášânkullee algâaalmugijguin ovdedum vuoigâlij, avus já pehtilis vuáhâduvâi vievâst.

13 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ iäláskittid, kevttid, ovdedid já sirded puátteid suhâpuolvâid historjâs, kielâid, njálmâlijđ ärbivuovijdis, filosofias, čäällimvuáhâduvâid já kirjâlâšvuodâs sehe vuoigâdvuotâ nomâttid já siäluttid jieijâs siärvus-, päikki- já olmoošnoomâid.

2. Staatah olášuteh pehtilis tooimâid ton visâsmitmân, et taat vuoigâdvuotâ suojâluvvo já et algâaalmugeh pyehtih iberdid poolitlijđ, vuogâdvuodâlijđ já haaldâtlíjđ lattiimijđ sehe šoddâđ jiejah iberduđ tain, táárbumielđ tulkkum vievâst tâi eres ääšimiäldâsij vuovijguin.

14 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ vuáduvvee jieijâs škovlâvuáhâduvâid já -lájâdâsâid, moh adeleh máttááttâs toi jieijâs kielâiguin toi kulttuurlijđ máttááttâs- já oppâmvuovvijđ hiäivulâin vuovvijđ, sehe vuoigâdvuotâ stivrid taid.

2. Algâaalmugâid kullee ohtâgâsâin, eromâšâvt párnâin, lii vuoigâdvuotâ finnid äášânkullee staatâ škovlim olgoosthânnâá ton puohâin taasijn já puohâin haamijn.

3. Staatah olášuteh oovtâst algâaalmugijguin pehtilis tooimâid, vâi algâaalmugâid kullee ohtâgâsah, eromâšâvt párnâáh, meid toi siärvusij ulguubeln ellee párnâáh, pyehtih finnid jieijâs kulttuur máttááttâs já jiejäskielâlâš máttááttâs máhđulášvuodâi mielđ.

15 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ kulttuuris, ärbivuovijdis, historjás já viggâmušáidis áárvustanemân já maanġánálásâšvuotân, moh kalgeh ääšimiäldásávt spejâlistid škovliimist já almoli viestâdmist.
2. Staatah olášuteh áášánkullee algâaalmugijguin ráđádâlmáin já oovtâstpargoost toimâmáin pehtilis tooimâid, moiguin tuástojeh munekááduh, meddâlistojeh olgoštmeš já ovdeduvvojeh soováášvuotâ, oovtmiehlâšvuotâ já šiev koskâvuodah algâaalmugij já puohâi eres ohtsâškodejuávhui kooská.

16 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ vuáđudid jieijás já jieijâskielâlijd viestâdemriäiduid, sehe kevttid iärásij ko algâaalmugij viestâdemriäidui puoh haamijd olgoosthánnáá.
2. Staatah olášuteh pehtilis tooimâid, moiguin visásmittoo, et toi omâstem viestâdemriäiduh spejâlisteh ääšimiäldásávt algâaalmugij kulttuurlâš maanġánálásâšvuodâ. Staatah avžuutteh priivaatomâstusâst orroo viestâdemriäiduid spejâlistid ääšimiäldásávt algâaalmugij kulttuurlâš maanġánálásâšvuodâ, rajijihánnáá kuittâg oles sänirijjâvuodâ visásmitem.

17 artikla

1. Algâaalmugijn já toid kullee ohtâgâsâin lii vuoigâdvuotâ navdâšid tievâsmiärálavt puohâin heiviittum aalmugijkoskâsâš já aalmuglâš pargovuoigâdvuodâst nanodum vuoigâdvuodâin.
2. Staatah olášuteh algâaalmugijguin ráđádâlmáin já oovtâstpargoost toimâmáin sierânâstooimâid, moiguin suojâluvvojeh algâaalmugij párnááh ekonomâlii ávhástâlmist já pargoost, mii puáhtá lede párnázân varâlâš tâi hemâdid suu škovlim tâi häittidid párnáá tiervâsvuodâ tâi rumâšâlâš, jieġâlâš, vuoijâlâš, mooraallâš tâi sosiaallâš ovdánem, vâldimáin vuotân tai párnái eromâš hávâduvvâsvuodâ já škovlim merhâšume sii kiävrumân.
3. Algâaalmugáid kullee ohtâgâsâin lii vuoigâdvuotâ toos, et sijnân iä heiviittuu olgošteijee pargoivtuh já -tile, eres lasseen palvâluskoskâvuodâ tâi pálkkáattem iävtuh.

18 artikla

Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ uásálistid jieijás toimâmprinsiipei miäldásávt väljejum ovdâsteijeidis pehti miärádâstohâmân aášijn, moh pyehtih vaikuttid tai aalmugij vuoigâdvuodáid, sehe vuoigâdvuotâ paijeentoollâđ já ovdedid jieijás miärádâstoohâmorgaanâid.

19 artikla

Staatah ráđádeleh rehâlâš mieláin já tuáimih oovtâstpargoost áášánkullee algâaalmugijguin tai jieijás ovdâstemorgaanâi pehti vâi finnejeh toi rijjâ já tiätun vuáđuduvvee munemietâmâš ovdilgo staatah tuhhiitteh já olášuteh lahâaasâtlidj tâi haaldâtlidj tooimâid, moh pyehtih vaikuttid algâaalmugáid.

20 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ paijeentoollâđ já ovdedid poolitlijd, ekonomâlijd já sosiaallijd vuáhâduvâidis tâi instituutoidis, kevttid torvolávt jieijás áigápuátu- já ovdedemvuovijd sehe hárvuttid rijjâ puoh ärbivuávâlijd toimâidis já eres ekonomâlijd toimâidis.

2. Algâaalmugeh, main láá rievedum toi iäláttâsah já áigápuátu- já ovdedemvyevih, láá vuoigâdвуodâ-liih ääšimiäldásii já vuoigâlii puáráttâsân.

21 artikla

1. Algâaalmugijn lii olgooštmettum vuoigâdвуodâ ekonomâlii já sosiaallii tiles pyreedmân eres lasseen škovlim, pargolâšvuođâ, áammátlii škovlim já uddâsistškovlim, aassâm, putesintoollâm, tiervâsvuođâ já sosiaaltorvo suorgijn.

2. Staatah olášuteh pehtilis tooimâid já táárbumield sierânâstooimâid, moiguin puáhtá visásmittid algâaalmugij ekonomâlii já sosiaallii tile juátkojeijee pyredem. Eromâš huámásume kalga kiddid algâaalmugáid kullee puárásij, nisonij, nuorâi, párnái já vâdulâš ulmui vuoigâdвуodâid já sierânâstárboid.

22 artikla

1. Taam julgâštus olášuttem ohtâvuođast kalga kiddid eromâš huámásume algâaalmugij puárásij, nisonij, nuorâi, párnái já vâdulâš ulmui vuoigâdвуodâid já sierânâstárboid.

2. Staatah olášuteh oovtâst algâaalmugijguin tooimâid, moiguin visásmittoo, et algâaalmugij nisoneh já párnááh navdáseh tievâsmiärálvâst suojâlem já táhádâsâid jyehimuđušii viehâvääldi já olgoštem vuástá.

23 artikla

Algâaalmugijn lii vuoigâdвуodâ meridiđ já ovdediđ vuosâsajasiđd uulmijđ já strategiid, moh kyeskih toi ovdánemvuoigâdвуodâ kevttim. Algâaalmugijn lii eromâšávt vuoigâdвуodâ uásálistid aktiivlâvt toid vaikutteijee tiervâsvuođâhuolâttâs- já aassâmviäsuhjelmij sehe eres ekonomâlij já sosiaallij ohjelmij oodvedmân já tain meerridmân sehe vuoigâdвуodâ máhđulâšvuođâi miel haldâšid taid ohjelmijđ jieijâs toimâorganâi pehti.

24 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdвуodâ hárjuttid ärbivuáválii tálhudemes já paijeentoollâđ tiervâsvuođâ-tipšovuovijdis, fáárun luhâmáin táálhudmân kevttum eellimtehâlij šadoi, ellei já mineraalâi siäiluttem. Algâaalmugáid kullee ohtâgâsâin lii meiddei olgooštmettum vuoigâdвуodâ finniđ puoh sosiaal- já tiervâsvuođâhuolâttâspalvâlusâid.

2. Algâaalmugáid kullee ohtâgâsâin lii siämmáálágán vuoigâdвуodâ alemuu rumâšlâš já jiegalâš tiervâsvuođâ táásán, mii lii finniimist. Staatah olášuteh tárbulijđ tooimâid, moiguin lii viggâmuš juksâđ ceehijmiel taan vuoigâdвуodâ olesmiärâsii olášume.

25 artikla

Algâaalmugijn lii vuoigâdвуodâ paijeentoollâđ já nanodiđ tijeipâlii vuoigâlâš koskâvuođâs ärbivuáválâvt omâstâm tâi mudoi haaldust toollâm já kiävttâm enâmáid, kuávloid, čácâduvváid, riddomeeráid já eres luánduriggoduvváid sehe siäiluttid taas lohtâseijee ovdâsvástádâsâidis puátteid suhâpuolváid.

26 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdвуodâ ärbivuáválâvt omâstâm, haaldust toollâm tâi mudoi kiävttâm tâi haahâm enâmáid, kuávloid já luánduriggoduvváid.

2. Algâalmugijn lii vuoigâdvuotâ omâstid, kevttid, ovdedid já haldâšid taid enâmiid, kuávluid já luánduriggoduvâid, moh láá toi haaldust ärbivuáválii omâstus tâi eres ärbivuáválii haaldusttoollâm tâi kevttim vuáđuld tâi maid toh láá mudoi haahâm.

3. Staatah tubdâsteh taid enâmiid, kuávluid já luánduriggoduvâid laavâst já suojâleh taid lavváin. Taam tuubdâstmist kalga ääšimiäldásávt kunnijättid äášánkullee algâalmugij vuovijd, ärbivuovijd já eennâmhaldâsemvuáhâduvâid.

27 artikla

Staatah vuáđudeh já olášuteh oovtâst äášánkullee algâalmugijguin vuoigâlii, hiängáámettum, pelettemes, ávus já čoodâuáinojeijee sehe algâalmugij laavâid, ärbivuovijd, vuovijd já eennâmhaldâsemvuáhâduvâid ääšimiäldásávt tubdâsteijee lattim vâi pyehtih tubdâstid já čuávidid algâalmugij vuoigâdvuodâid, moh kyeskih toi enâmiid, kuávluid já luánduriggoduvâid, fáárun luhâmáin meiddei toi ärbivuáválávt omâstem tâi mudoi haaldust toollâm tâi kiävtám enâmiid, kuávluid já luánduriggoduvâid. Algâalmugijn kalga lede vuoigâdvuotâ uásálistid taan lattiimân.

28 artikla

1. Algâalmugijn lii vuoigâdvuotâ puárättâsân tagaráin vuovijn, mii puáhtá toollâđ siste eres lasseen macâtem, tâi jis macâtem ij lah máhđulâš, te ääšimiäldásii, vuoigâlii já kohtulii sajanmáávsun ärbivuáválávt omâstem tâi mudoi haaldust toollâm tâi kiävtám enâmiid, kuávluin já luánduriggoduvâin, moh láá tyemmejum monâtemnáál tâi tuáhánvaldum, valdum haaldun tâi väldidum tâi moh láá kevttum tâi vahâgittum tai aalmugij rijjâ já tiätun vuáđuduvvee munemietâmâšättáá.

2. Jis äášánkullee aalmugijguin ij rijjâ soppuu nubánaál, čodâldittoo sajamnáksu kvaliteetâs, stuáruduvâs já vuoigâdvuodâlâš sajattuvâs peeleešt västideijee enâmin, kuávlun já luánduriggodâhhân tâi ruđâlâš sajanmáksun tâi eres ääšimiäldásâžžân puárättâsân.

29 artikla

1. Algâalmugijn lii vuoigâdvuotâ siäiluttid já suojâlid pirrâs sehe jieijâs enâmiid tâi kuávlui já luánduriggoduvâi pyevtittâsnaavcâ. Staatah väldih kiävtun já olášuteh algâalmugâid toi siäiluttem já suojâlem várás uáivildum toorjâohjelmijd olgoošhánnáá.

2. Staatah olášuteh pehtilis tooimâid visásmitmân, et algâalmugij enâmâid tâi kuávluid iä vyerkkejuu ige loppâsajostittuu varâliih amnáseh toi rijjâ já tiätun vuáđuduvvee munemietâmâšättáá.

3. Staatah olášuteh meid pehtilis tooimâid visásmitmân táárbumiäld tom, et algâalmugij tiervâsvuodâ čuávumân, paijeentolâmân já maaccâtmân uáivildum ohjelmeh, maid varâlij amnásiid vaikuttâsâi vuá-lásâžžân šoddâm aalmugeh ovdedeh já olášuteh, piäijojeh ääšimiäldásávt olášuttemnáál.

30 artikla

1. Algâalmugij enâmiid tâi kuávluin ij uážu hárvuttid suáldátlâš tooimâ, jis tot ij lah agâstállum äášân lohtâseijee almoliid hiäđu keežild, jis tast ij lah mudoi rijjâ sooppum äášánkullee algâalmugijguin tâi jis toh iä lah tom táttum.

2. Staatah ráđádeleh pehtilávt äášánkullee algâalmugijguin ääšimiäldásiid vuovijguin já eromâšávt tai aalmugij ovdâstemorgaanâi pehti ovdil toi enâmiid tâi kuávlui kevttim suáldátlâš tooimân.

31 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ paijeentoollâđ, haldâšid, suojâlid já ovdedid kulttuurärbis, ärbitiäđus já ärbivuávâlijd kulttuurologspyehtimijdis sehe tiettuus, teknologias já kulttuurijdis jieškote-uv tiettumhaamijd, fáárun luhâmáin meid olmoošlijd já geneettisijd naavcâid, siemânijd, talkkâsijd, tiäđu ellei já šadoi jiešvuodâin, njálmálii ärbivyevi, kirjálâšvuodâ, hammiimijd, valastállâm sehe ärbivuávâlijd speelâid já sierâid sehe kovetaiduid já oovdânpyehtee taiduid. Tain lii meiddei vuoigâdvuotâ paijeentoollâđ, haldâšid, suojâlid já ovdedid taan kulttuurárbán, ärbitiätun já ärbivuávâlijd kulttuurologspyehtimâid lohâseijee jieđâlâš omâduvâs.

2. Staatah olâšuteh oovtâst algâaalmugijguin pehtilis tooimâid, moiguin tubdâstuvvoo tai vuoigâdvuodâi kevttim já suojâluvvo tot.

32 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ meridid já ovdedid vuosâsajasiid uulmijd já strategiaid enâimijdis tâi kuávluidis já eres luánduriggoduvâidis ovdedem tâi kevttim várás.

2. Staatah ráđádeleh rehálâš mieláin já tuáimih oovtâstpargoost áášânkullee algâaalmugijguin toi jieijâs ovdâstemorgaanâi pehti vâi finnejeh toi rijjâ já tiätun vuáđuduvvee munemietâmâš ovdilgo staatah tuhhiitteh haavâid, moh vaikutteh algâaalmugij enâmâid tâi kuávluid já eres luánduriggoduvâid, eromâšávt oovdeddijn tâi kevtidijn mineraal- tâi čäciriggoduvâid tâi eres luánduriggoduvâid.

3. Staatah fäällih pehtilis vuáhâduvâid, moi vievâst pyerettuvvoo ääšimiäldásávt já vuoigâlávt ovdeláá mainâšum toimâm, já toh kalgeh olâšuttid ääšimiäldâsijd tooimâid, moiguin linâsmittojuh pirrâsân čyeccee, ekonomâliih, sosiaalliuh, čuovviitâsliih já vuoigâlâš hemâdâsvaikkuttâsah.

33 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ meridid jieijâs identiteetâst tâi jeessânvuodâst vuovijdis já ärbivuovijdis miäldásávt. Taat ij hiäjusmit algâaalmugâid kullee ohtâgâsâi vuoigâdvuodâ finnid aassâmstatâidis aalmugjeessânvuodâ.

2. Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ meridid jieijâs toimâorgaanâi ráhtusijd já valjid toi jesânijd nuávditmáin jieijâs lattimvuovijd.

34 artikla

Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ ovdedid já paijeentoollâđ jieijâs toimâorgaanâi ráhtusijd sehe tijpâlijd vuovijdis, vuoigâlâšvuodâs, ärbivuovijdis, lattiimijdis já vuávâlâšvuodâidis sehe máhđulijd vuoigâd- vuodâvuáhâduvâidis tâi -vuovijdis aalmugijkoskâsij olmoošvuoigâdvuodnoormâi miäldásávt.

35 artikla

Algâaalmugijn lii vuoigâdvuotâ meridid toid kullee ohtâgâsâi kenigâsvuodâin siärvusijdis kuáttá.

36 artikla

1. Algâaalmugijn, eromâšávt aalmugijkoskâsij raajij juáhám aalmugijn, lii vuoigâdvuotâ paijeentoollâđ já ovdedid raajijd rastaldittee ohtâvuodâid, koskâvuodâid já oovtâstpargo, fáárun luhâmáin meid vuoigâlâš, čuovviitâslâš, poolitlâš, ekonomâlâš já sosiaallâš toimâm, sehe toid kullee ohtâgâsâiguin et eres aalmugijguin.

2. Staatah olášuteh algâaalmugijguin ráđádâlmáin já oovtâstpargoost toimâmáin pehtilis toomâid, moiguin helppejuvoo taan vuoigâdвуодâ kevttim já visásmitto ton olášume.

37 artikla

1. Algâaalmugijn lii vuoigâdвуотâ toos, et toi ääšiomâhij staatâiguin tâi tai čuávvoostaatâiguin toohum sopâmušah já eres pyeredeijee orniistâlmeh tubdâstuvvojeh, toh nuávdittuvvojeh já toh jodettuvvojeh vuáimán, sehe toos, et staatah kunnijâtteh já nuávditteh täid sopâmušâid já eres pyeredeijee orniistâlmijd.

2. Moonnân ääši taam julgâštusâst ij pyevti tulkkuđ, et tot keeppid tâi koomeet algâaalmugij vuoigâd-вуодâid, main lii meridum sopâmušâin já eres pyeredeijee orniistâlmijn.

38 artikla

Staatah olášuteh algâaalmugijguin ráđádâlmáin já oovtâstpargoost toimâmáin ääšimiäldásijd toomâid, fáárun luhâmáin meid lahâasâttâstooimâid, taan julgâštus uulmij juksâmân.

39 artikla

Algâaalmugijn lii vuoigâdвуотâ uázžuđ staatâin já aalmugijkoskâsii oovtâstpargo pehti ekonomâlii já teknisii iše, vâi toh pyehtih navdâšid taan julgâštusân kullee vuoigâdвуодâin.

40 artikla

Algâaalmugijn lii vuoigâdвуотâ ääšimiäldásâid já vuoigâlâid lattiimâid, main čuávdojeh toi nááguh já riijdoh staatâiguin tâi eres uásipelijguin, vuoigâdвуотâ uázžuđ ääši kyeskee miärádâs ájättâlhánnáa já vuoigâdвуотâ pehtilis riehtisyejivuovviđ puohâi ohtâgâslij já kollektiivlij vuoigâdвуодâi luávkkáámij vuástá. Tággáár miärádâsâst kalgeh valduđ ääšimiäldásávt vuotân áášankullee algâaalmugij vyevih, ärbivyevih, njuolgâdusah já riehtivuáhâdುವah sehe aalmugijkoskâsiih olmoošvuoigâdвуодâh.

41 artikla

Ovtâstum Aalmugij vuáhâdುವ orgaaneh já sierânâsornijdumeh sehe eres staatâikoskâsiih ornijdumeh kalgeh jieijâs uásild ovdedid taam julgâštus olesmiärâsii olášume eres lasseen orniimáin ruttâdemoov-
tâstpargo já teknisii iše. Kalga väldid kiávtun vuovijđ, moiguin visásmitto algâaalmugij uásálistem toid vaikutteijee aššijđ.

42 artikla

Ovtâstum Aalmugeh, ton orgaaneh, fáárun luhâmáin meid algâaalmugij aášijđ kiedâvuššee pissoo foorum, sehe sierânâsornijdumeh, meid riijkâtâásist, já jeessânstaatah ovdedeh taam julgâštus kunnijâtteh já olesmiärâlâš heiviittem sehe čuávвuh taam julgâštus vaikuttâsvuодâ.

43 artikla

Taam julgâštusâst tubdâstum vuoigâdвуодâh taheh maailm algâaalmugij siäilum, áárvu já pyereest-
vaijeem turviimân tarbâšeijee ucemustâási.

44 artikla

Puoh taam julgâštusâst tubdâstum vuoigâdвуодâh já riijâvuодâh tähiduvvojeh algâaalmugâid kullee almaid já nisonâid oovtviärdâsávt.

45 artikla

Moonnân ääši taam julgáštusâst ij uážu tulkkud̄ nuuvt, et tot rajjiiččij tai lopâttičij algâaalmugij táálaid tai máhđulijd puátteid vuoigâdвуođâid.

46 artikla

1. Moonnân ääši taam julgáštusâst ij uážu tulkkud̄ nuuvt, et tot merhâšičij moonnân staatâ, aalmug, juávhu tai ulmuu vuoigâdвуođâ uásálistid̄ tooimân tai čodâldittid̄ tavo, mii lii Ovtâstum Aalmugij vuáđukirje vuástásâš, ige tulkkud̄ nuuvt, et tot suovâččij tooimâ, mii ollásávt tai uásild piedgiiččij olesváldálij já jiečânâs staatâi kuávlulii čavosvuođâ tai poolitlii jiečânâsvuođâ tai hiäjusmitáččij taid, ige movtjidittid̄ tággáár tooimân.

2. Kevtidijn taam julgáštusâst olgospuohtum vuoigâdвуođâid kalga kunnijâttid̄ puohâi olmoošvuoigâdвуođâid já vuáđurijjâvuođâid. Taam julgáštusâst olgospuohtum vuoigâdвуođâi kevttimân uázžu čuosâttid̄ tuše lavváin asâttum rajjiittâsâid aalmugijkoskâsij olmoošvuoigâdвуođâid kenigittee aášij miäldásávt. Tah rajjiittâsah kalgeh leđe olgooštmettumeh já iävtuittáá velttidmettumeh tuše ton visâsmitmân, et iärâsij vuoigâdвуođah já rijjâvuođah tubdâstuvvojeh já toh kunnijâttuvvojeh ääšimiäldásávt já et demokraattisii ohtsâškode vuoigâdвуođâliih já págulumoseh vátámâšah tievih.

3. Taam julgáštus kalga tulkkud̄ nuávditmáin vuoigâlâšvuođâ, aalmugvääldi, olmoošvuoigâdвуođâi kunnijâttem, täsiáárvu, oovtviärdâsâšvuođâ, šiev haldâšem já rehâlii mielâ prinsiipâid.